

DAGVATTENPOLICY FÖR VARBERGS KOMMUN

Antagen av kommunfullmäktige den 18 mars 2008, § 55.

Bakgrund

Som svar på en motion om upprättande av dagvattenpolicy för Varbergs kommun, beslutade kommunfullmäktige att ge kommunstyrelsen i uppdrag att, tillsammans med övriga berörda nämnder, utreda och utarbeta förslag till mål och riktlinjer (policy) för omhändertagande av dagvatten.

Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner av från hårdgjorda ytor (tak, gator m.m.), dräneringsvatten (husgrundsdränering m.m.) och uppsträngande grundvattnen.

Föreliggande förslag har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av tjänstemän på gatukontoret, miljö- och hälsoskyddskontoret, stadsbyggnadskontoret och planeringskontoret. I förslaget förordas lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), som innebär att dagvattnet hanteras lokalt inom det område där det bildats och som därmed onödiggör eller minimerar dess bortledning. Omhändertagandet ska i första hand åstadkommas genom infiltration inom tomtmark och i andra hand genom lokal fördröjning av dagvatten som magasinering och flödesutjämning (dammar, våtmarker).

Dagvattenpolicy

Flera positiva effekter kan uppnås med lokal hantering av dagvattnet (LOD). Dagvattnet fördröjs och renas vilket får betydelse för ytvattenmiljöerna och exempelvis badvattenkvaliteten i de fall dagvattnet mynnar i en badvik. Vidare kommer flödet i vattendragen (recipienterna) att utjämnas (maxflödet minskar och minimifödet ökar) vilket skapar bättre förutsättningar för vattenlevande organismer. Dagvattenhantering med lokal prägel som t.ex. öppna vattenspeglar utgör en tillgång i miljön. Behov av kapacitetsutrymme i ledningsnät minskar och rätt utformat minskar risken för fukt- eller översvänningsproblem i källare och husgrunder.

Med policy avses en stark och tydlig viljeinriktning och vägledning, inte en föreskrift med bindande verkan. I bilagorna 1-4 redovisas och beskrivs bland annat

dagvattnets sammansättning, vilka regelverk och styrmedel som finns samt den kommunala ansvarsfördelningen gällande dag- och dräneringsvattenhanteringen.

Syfte

Syftet med policyn är att samtliga inblandade parter ska veta vilka förutsättningar som gäller beträffande dagvattenhantering i olika situationer (fysisk planering, byggande, gatu- och väghållning, renovering, exploatering, köp etc.). Policyn ska också vara ett underlag för beslut om de styrmedel kommunen själv förfogar över såsom ABVA (allmänna bestämmelser för vatten och avlopp) och andra lokala föreskrifter, taxor och detaljplanebestämmelser och även för instruktioner, verksamhetsplaner m.m. för olika förvaltningar.

Tillämpning

Dagvattenpolicyn gäller både vid ny- och ombyggnad av såväl ledningsnät som bebyggelse. Den skall också tillämpas i områden där tillskottsvatten i spillvattenledningar och/eller funktionsproblem i dagvattenledningar finns.

Mål

Dagvattenhanteringen ska säkerställa att

- Dagvattnets föroreningar inte släpps ut i miljön.
- Grundvattenbalansen bibehålls.
- Skador på fastigheter och andra anläggningar inte uppkommer.
- Bebyggelsemiljön berikas och att vattenprocesserna synliggörs.

För att förebygga och komma tillrätta med problem ska gälla att

- Vid exploatering ska i ett tidigt skede redovisas hur dagvattnet kommer att omhändertas i enlighet med policyn.
- Lokalt omhändertagande av dagvattnet (LOD) ska ske på eller i nära anslutning till den fastighet där dagvattnet uppkommer då detta är möjligt.
- Flödesutjämning och rening av dagvattnet ska ske i ekologisk dagvattenanläggning (damm, våtmark) inom avrinningsområdet.
- Dagvatten till reningsverk ska undvikas.
- Kommunens va-taxa ska utformas så att lokalt omhändertagande av dagvatten stimuleras.

Förebyggande åtgärder vid källan ska normalt prioriteras, d.v.s. åtgärder som så långt som möjligt hindrar att dagvatten uppkommer eller att dagvatten förorenas.

Riktlinjer

- Dagvattnet ska i första hand omhändertas lokalt. Dagvattnet ska helst infiltreras i marken där nederbörden faller.
- Om förutsättningar saknas för lokalt omhändertagande ska vattenflödet fördröjas innan avledning sker till lämpligt närområde där det kan infiltrera.
- För att minska behovet att avleda dagvatten, ska anläggandet av hårdgjorda ytor undvikas eller minimeras.
- Även när varken lokalt omhändertagande, fördröjning eller infiltration i närområdet av praktiska skäl är möjligt fullt ut, finns det dock så gott som alltid möjlighet att vidta några lokala åtgärder, som minskar behovet av avledning och centraliserad behandling. Dessa möjligheter ska tas tillvara.
- Avvägning ska göras beroende på recipientens känslighet och dagvattnets förväntade flödesmängder och föroreningsinnehåll. Vid utsläpp i allmän badplats ska konsekvenserna för badvattenkvaliteten klarläggas.
- Avrinningen från en tomt eller annat markområde bör efter exploatering inte öka jämfört med före exploateringen.
- Avledningen av dagvatten ska anordnas så att skadeverkningar vid miljöolyckor begränsas.
- Dagvattnets föroreningsinnehåll ska reduceras genom gatusopning och regelbundet underhåll av dagvattenbrunnar.
- Allt dagvatten, som kan medföra olägenhet för miljö eller hälsa, ska genomgå behandling innan det når recipienten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning.
- Dräneringsvatten från fastigheter, även hus med källare, ska normalt avledas till infiltrationsmagasin, dräneringsstråk, dike eller dagvattenledning.
- Grönområden och gröna stråk ska om möjligt avsättas för öppen dagvatten-transport och infiltration.
- I detaljplanplaner ska redovisas hur policyns intentioner ska tillämpas och uppfyllas.
- En dagvattenplan ska redovisas i samband med exploatering och byggsamråd (innehåll: situationsplan, detaljlösningar, beskrivande texthandling hur vattnet tas omhand, beskrivning av recipient, övriga system som kan påverkas).

Bilagor

Bilaga 1: Vad är dagvatten?

Bilaga 2: Regelverk

Bilaga 3: Styrmedel

Bilaga 4: Vem gör vad?

BILAGA 1

Vad är dagvatten?

Dagvatten är regn- och smältvatten som rinner av från hårdgjorda ytor (tak, gator m.m.). Dräneringsvatten (husgrundsdränering m.m.), uppträngande grundvatten och annat vatten som ej kan infiltrera, räknas också som dagvatten. Dagvattnet avleds i regel till ett näraliggande vattendrag eller havsområde (recipient). Till en början gick allt avlopp, både dagvatten och spillvatten, i samma ledning (kombinerat system). Senare, under sextio- och sjuttitalen, kompletterades den kombinerade ledningen med en separat ledning för dagvatten (duplikatsystem). Anledningen var att kapaciteten i reningsverken inte räckte till. Ett annat skäl var att dagvattnet inte ansågs vara i behov av rening.

Till största delen har tätorterna i Varbergs kommun idag separata dagvatten-system. Trots detta kommer fortfarande dagvatten till våra reningsverk, vilket belastar och påverkar dem. Avloppsreningsverken är normalt inte byggda för att ta hand om dessa föroreningar.

Föroreningar

Dagvattnet innehåller alltid föroreningar. Dessa ska reduceras innan vattnet når recipienten. Föroreningarna består av näringsämnen, försurande ämnen, partiklar, oljor, organiska föreningar och metaller. Trafikdagvatten (gator, parkeringsplatser) har generellt sett höga föroreningshalter och dessa ökar med ökad trafikintensitet men andra faktorer som vägyta och terrängförhållanden spelar också roll. I trafikdagvatten förekommer bl.a. metaller, PAH (polyaromatiska kolväten), olja och näringsämnen. Vissa metaller som koppar och zink härrör till stor del från tak på byggnader. Byggnadsmaterial, färg, lim, fogmassor m.m. kan ge ifrån sig organiska föroreningar som PCB och andra miljöstörande ämnen.

Under vinter och vår förekommer generellt sett de högsta halterna av föroreningar i dagvattnet. I samband med t.ex. snösmältning kan mycket höga föroreningshalter uppnås i trafikdagvatten. Det första regnet efter en regnfri period, s.k. "first flush" spolar med sig det mesta av de föroreningar som ansamlats på vägar och andra ytor. Effekten blir en tillfällig koncentrationshöjning av föroreningar vilket kan ha stor effekt på växt- och djurlivet i främst mindre vattendrag men även badvattenkvaliteten kan påverkas då havsvikar är recipient.

Av tradition har dagvattnet letts bort så fort som möjligt, men om vattnet transporteras långsamt utnyttjas naturens egna reningsmöjligheter effektivare. Därför letar man idag efter möjligheter att ta hand om dagvattnet lokalt på ett ekologiskt riktigt sätt dvs. infiltrera vattnet i marken, utvidga vattendrag eller anlägga dammar och våtmarker.

BILAGA 2

Regelverk

Det finns en mängd regler och bestämmelser i olika lagar och förordningar till vilka hänsyn måste tas vid dagvattenhanteringen. De viktigaste lagarna framgår nedan.

Miljöbalken

De allmänna hänsynsreglerna (2 kap.) är generella och gäller således även hantering av dagvatten samt för verksamheter som kan förorena dagvattnet oavsett de särskilda regler som finns i balkens nionde kapitel.

Enligt de särskilda reglerna om miljöfarlig verksamhet (9 kap.), räknas dagvatten från tätbebyggelse och från begravningsplatser som avloppsvatten. Utsläpp av sådant dagvatten räknas som miljöfarlig verksamhet.

Vid byggnation av damm eller utjämningsmagasin ovan mark som väsentligt ändrar naturmiljön och som inte är anmälningspliktig eller tillståndspliktig enligt andra bestämmelser i balken, ska anmälan om samråd göras till länsstyrelsen (12 kap.).

I förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd finns krav på rening av avloppsvatten. Innebörden beträffande dagvatten är att allt dagvatten från tätbebyggelse som släpps ut till vattenområden – men inte till grundvatten – måste renas, och det mer än bara genom slamavskiljning. Endast om det är uppenbart att utsläppet kan göras utan risk för olägenhet får utsläpp ske utan sådan rening. Det måste således göras en utredning dels av det aktuella dagvattnets föroreningar, dels av känsligheten hos det vattenområde till vilket det ska släppas ut. Om den utredningen inte tydligt visar att utsläppet kan ske utan olägenhet, måste dagvattnet renas.

Lagen om allmänna vattentjänster

Bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön. Med avlopp avses bland annat bortledande av dagvatten och dränvatten från ett område med samlad bebyggelse eller från en begravningsplats. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2007 då lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (VA-lagen) upphörde att gälla.

Plan- och bygglagen (PBL)

PBL innehåller bland annat bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Planläggningen är kommunens ansvar. Översiktsplanen (ÖP) ger vägledning för beslut om mark- och vattenanvändningen och är inte juridiskt

bindande. Det är däremot detaljplaner, som för olika områden reglerar mark-, vatten- och bebyggelseanvändningen. Byggnad och andra åtgärder inom planlagt område får endast ske i enlighet med den aktuella detaljplanens bestämmelser.

Fastighetsbildningslagen

En fastighet ska vara lämplig för sitt ändamål. Ska fastigheten användas för bebyggelse ska det finnas möjlighet till anordningar för vatten och avlopp. Fastighetsbildning får inte ske i strid mot detaljplan eller områdesbestämmelser. Om en detaljplan föreskriver lokalt omhändertagande av dagvatten ska detta beaktas även i fastighetsbildningsärenden.

Jordabalken

Var och en ska vid nyttjande av fastighet ta skäligen hänsyn till omgivningen så att inte skada uppstår. Vid grävning eller liknande arbeten ska man vidta de skyddsåtgärder som är nödvändiga för att förebygga skada på angränsande mark. En ändring av det naturliga dagvattenflödet får således inte göras om det innebär negativa konsekvenser för omgivande mark.

Väglagen

Väglagens tillämpningsområde är allmän väg, ej gata när kommunen är väghållare. Till väg hör vägbana och övriga anordningar.

BILAGA 3

Styrmedel

För att kunna genomföra en ekologisk dagvattenhantering med lokalt omhändertagande finns en rad styrmedel som kommunen kan använda.

Planer

Planläggning enligt PBL är ett viktigt styrmedel. Genom planering av mark- och vattenanvändningen skapas förutsättningar för ett lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD). I översiktsplanen ÖP 2000 anges kommunens generella riktlinjer vad gäller ekologisk dagvattenhantering: *"Exploatering ska i största möjliga utsträckning utformas så att dagvatten kan tas omhand på ett ekologiskt riktigt sätt"*. I detaljplaner regleras hur dagvattenhanteringen ska genomföras. Vid detaljplanering av bebyggelse är det viktigt att ta hänsyn till markens förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvatten. Detaljplanens genomförandebeskrivning bör klargöra det tekniska utförandet och ansvarsfördelningen för anläggande av LOD-anläggningen och för framtida drift och underhåll.

Lokala föreskrifter (ABVA)

Huvudmannen för en allmän avloppsanläggning får meddela bestämmelser om brukandet av densamma med stöd av bestämmelser i lagen om allmänna vattentjänster. I ABVA kan också tas in bestämmelser som rör lokalt omhändertagande av dagvatten.

Avgifter och bidrag

För att tvinga fram förbättringar av dagvattenhanteringen kan kommunen införa avgifter i den kommunala va-taxan och för att stimulera till förbättringar av dagvattenhanteringen kan bidrag ges till fastighetsägare.

Lägre anläggningsavgift för dagvatten i de fall fastighetsägaren själv svarar för lokalt omhändertagande kan införas (bör utredas enligt "motion om förbättring av omhändertagande av dagvatten", Kf §1 2000-01-18).

Den översyn som gjordes av anläggningstaxan för Varbergs kommun inför 2005 ledde till att en större del av kostnaden hamnade på dagvattenhanteringen eftersom kostnaden för denna hanteringen är större än vad tidigare taxa speglar.

Förelägganden

Tillsynsmyndighet enligt miljöbalken har möjlighet att meddela förelägganden om åtgärder eller förbud med stöd av balken (26 kap. 9 §). Föreläggandet kan riktas antingen mot fastighetsägare eller mot huvudman för va-anläggning. Om det ena eller andra blir aktuellt beror naturligtvis på vilket missförhållande föreläggandet är avsett att rätta till.

Byggnadsnämnden har möjlighet att med stöd av PBL förelägga om åtgärder om exempelvis en dagvattenanläggning inte blivit utförd i enlighet med Boverkets byggregler (BBR). Föreläggande med stöd av PBL är däremot inte möjligt för att åstadkomma förbättringar av befintliga förhållanden när det gäller dagvattenanläggningar mm.

Kommunens (eller annan huvudman) möjlighet att i enskilda fall tvinga fram åtgärder är dels att stänga av vattnet, dels att föra frågan till Statens VA-nämnd.

Miljömål

Miljömålen som styrmedel kan i viss mån jämföras med en policy (se nedan), och antas en policy bör miljömålen också återspeglas i denna. Miljömålen är inte juridiskt bindande men ett viktigt styrmedel för miljöarbetet. Riksdagen har antagit 16 nationella miljömål, kommunala mål är under utarbetande. Av dessa är det åtminstone fem som direkt eller indirekt berör dagvattenhantering, nämligen

- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö

Policy

Policydokumentet ska vara en vägledning så att samtliga inblandade parter ska veta vilka förutsättningarna är när det gäller dagvatten i olika situationer (fysisk planering, byggande, gatu- och väghållning, renovering, exploatering, köp etc.). Policyn ska ange inriktning och vara en vägledning och inte i sig en föreskrift med bindande verkan. Den ska också vara ett underlag för beslut om de styrmedel kommunen själv förfogar över såsom ABVA och andra lokala föreskrifter, taxor och detaljplanebestämmelser och även för instruktioner, verksamhetsplaner m.m. för olika förvaltningar.

BILAGA 4

Vem gör vad ?

De som hanterar dagvatten på ett eller annat sätt är bl.a. kommunen, fastighetsägare och samfällighetsföreningar. Vägverket och vägföreningar är andra aktörer.

De kommunala förvaltningarnas uppgifter och ansvar redovisas nedan. Sammanfattningsvis kan sägas att kommunfullmäktige (KF), kommunstyrelsen (KS) och byggnadsnämnden (BN) ansvarar för planeringen, miljö- och räddningsnämnden (MRN) och byggnadsnämnden för tillsynen och gatunämnden (GN) för den praktiska hanteringen, omhändertagandet och utförandet av dagvattenanläggningar.

Kommunfullmäktige, kommunstyrelsen

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Inom planlagt område, och övriga områden med samlad bebyggelse, har kommunen (huvudman) ansvar för att omhändertagandet av dag- och dräneringsvatten fungerar. Det är viktigt att frågorna lyfts fram tidigt i planprocessen. De bör behandlas i översiktsplanen och program för detaljplaner. KF/KS antar översikts- och detaljplaner samt godkänner program för detaljplaner.

Byggnadsnämnden

Stadsbyggnadskontoret (SBK) upprättar förslag till planer och program i samråd med övriga förvaltningar. Genom rätt planering av mark- och vattenanvändningen skapas förutsättningar för ett lokalt omhändertagande av dagvattnet. SBK ska också se till att dagvattenfrågan behandlas i beslut om kontrollplan och genom tillsyn kontrollera att föreskrifterna i Boverkets byggregler följs. BN antar detaljplaner som handlagts med enkelt planförfarande.

Miljö- och räddningsnämnden

Miljö- och hälsoskyddskontoret handlägger anmälan/tillstånd om dagvattenanläggningar enligt miljöbalken och ansvarar för tillsynen av dem, även sådana som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningskrav. MRN är sakkunnig i miljöfrågor och har en viktig roll som remissinstans och granskare av plan-, bygglovs- och tillståndsärenden. Nämndens ansvarsområde är förorenat dagvatten, inte flöden.

Gatunämnden

Gatuförvaltningen sköter och projekterar ledningsnätet, genomför utredningar och har kundkontakt samt sköter upphandlingar vid nybyggnad och omläggningar. Åtgärder för att minska drän- och dagvatten i kombinerade ledningar genomförs.

Gatuförvaltningen ansvarar för underhåll av gator och vägar samt projektering för ny- och ombyggnad av dessa. Den har möjlighet att styra konstruktionen så att ett lokalt omhändertagande av dagvattnet gynnas.

Skötsel och utformning av parker, grönytor och dammar där dagvatten kan omhändertas och användas åvilar också gatuförvaltningen. Rätt utnyttjat och med bra skötsel erbjuder parker/grönytor stora möjligheter till en naturlig ekologisk dagvattenhantering.

Ansvarsfördelning och inriktning

Den kommunala ansvarsfördelningen samt inriktningen när det gäller dag- och dräneringsvattenhantering framgår av nedanstående tabell.

Inriktning	KS	BN	MRN	GN
1. Dagvattnet ska i första hand omhändertas lokalt. Dagvattnet ska helst infiltreras i marken där nederbörden faller.	X	X	X	X
2. Om förutsättningar saknas för lokalt omhändertagande ska vattenflödet fördröjas innan avledning sker till lämpligt närområde där det kan infiltrera.	X	X	X	X
3. För att minska behovet att avleda dagvatten, ska anläggandet av hårdgjorda ytor undvikas eller minimeras.	X	X	X	X
4. Även när varken lokalt omhändertagande, fördröjning eller infiltration i närområdet av praktiska skäl är möjligt fullt ut, finns det dock så gott som alltid möjlighet att vidta <i>några</i> lokala åtgärder, som minskar behovet av avledning och centraliserad behandling. Dessa möjligheter ska tas tillvara.	X	X	X	X
5. Avvägning ska göras beroende på recipientens känslighet och dagvattnets förväntade flödesmängder och föroreningsinnehåll. Vid utsläpp i allmän badplats ska konsekvenserna för badvattenkvaliteten klarläggas.			X	X
6. Avrinningen från en tomt eller annat markområde bör efter exploatering inte öka jämfört med före exploateringen.	X	X		X
7. Avledningen av dagvatten ska anordnas så att skadeverkningar vid miljöolyckor begränsas.			X	X
8. Dagvattnets föroreningsinnehåll ska reduceras genom gatusopning och regelbundet underhåll av dagvattenbrunnar.			X	X
9. Allt dagvatten, som kan medföra olägenhet för miljö eller hälsa, ska genomgå behandling innan det når recipienten.			X	X
10. Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning.				X
11. Dräneringsvatten från fastigheter, även hus med källare, ska normalt avledas till infiltrationsmagasin, dräneringsstråk, dike eller dagvattenledning.				X
12. Grönområden och gröna stråk ska om möjligt avsättas för öppen dagvattentransport och infiltration.	X	X	X	X
13. I detaljplanplaner ska redovisas hur policyns intentioner ska tillämpas och uppfyllas.	X	X		X
14. En dagvattenplan ska redovisas i samband med exploatering och byggsamråd (innehåll i planen: situationsplan, detaljlösningar, beskrivande texthandling hur vattnet tas omhand, beskrivning av recipient, övriga system som kan påverkas).	X	X		X